

רוח קדים

יהודית קגן

השמועות נעשו משונות יותר ויותר כאשר עגלתנו חצתה את הגבול בין אפרים ובנימין, עמוסה בחפצינו ובכדים עצומים של שמן וחטיטה שאבי קיבל מן המלך אחאב כתשלום על שירותיו. אף על פי שכבר מלאו לי ארבע־עשרה שנים, אבא התעקש שלא אכתת את רגליי אלא אשב על העגלה הנוסעת, ואף הורה לי להכות במקל את הילדים שניסו לגנוב מאיתנו. עוברי אורח תלו עיניים כלות בכדים הגדולים שהובלנו מזרחה והסיטו את מבטם רק כשנופפתי במקלי כאילו בהיסח הדעת. הייתה זו השנה השלישית של הבצורת וכולם דיברו על הנביא העקשן שממרר את חיינו ומונע מן הגשם לרדת. לרגלי ההרים פגשנו קבוצת עולי רגל מהגלעד בדרכה לדן, ואבא עצר והסתודד עם הגברים מן השיירה האחרת לרגעים ארוכים.

"לא, לא ראינו אותם, אבל כולם אומרים שהם הגיעו מן הים הקדמוני. הבצורת גרמה לי להתכווץ עד שהחורבות של סדום ועמורה החלו לבצבץ מעל פני המים," סיפר האיש הגדי. "אם אתם יורדים דרומה, נועו בלילה, למרות סכנת השודדים. לפחות עד שתחלפו על פני הים. בן אחי חשב שמדובר בשטויות או באגדות, ומכיוון שהמצריים רצו לקנות ממנו כמות גדולה של מלח סדומית עבור שימור מתיהם הוא יצא לדרך למרות כל אזהרותיי. מאז לא שמענו על אודותיו. אחותי עדיין מקווה שהוא יחזור, אבל אני לא חושב שנזכה לראותו שוב. הוא תמיד היה יהיר וטיפש מכדי להקשיב לנבואה, או לעצה של כוהן, וקמצן מכדי לשלם את נדריו בזמן."

אבי הודה לו בכובד ראש וחזר לאנשינו, מתעטף במחשבותיו כמו בצעיף מפני החמה.

בבית־אל הגבעות היו בגוני ירוק ואפור, או בצבע חום מייד לאחר הקציר. אך כאן השממה הפכה לגלים וקפלים של חול ואבן, כמו שולי שמלתה של גבירה או מלכה מן הסיפורים שאבי סיפר לי על הגג לפני השינה. ככל שירדנו במורד ההרים התגנבה לתוכי תחושה מטרידה שמישהו צופה בנו. עורפי סמר, ומדי פעם הייתי מפנה את ראשי אחורה, אבל שם הייתה רק דרך ריקה שאיש לא הלך בה. לעתים נדמה היה לי שכבר אז התחילה להתגנב לליבי אותה ידיעה שליוותה אותי לאחר מכן בכל שהותי ביריחו – דבר מה לא תקין עוטף וחונק אותי מכל עבר. היא לא הייתה שם כל הזמן, אלא השתחלה פנימה, תחילה בלתי נראית או מורגשת, כמו רוח מתחת למפתן דלת.

~~~~~

כאשר שיירתנו נכנסה לחורבות יריחו התקיף אותי ריח של אבק ושל זיעה, מלווה בגוון קלוש של צואת בעלי חיים. השרידים הענקיים של החומות מימי יהושע חבקו בתוכם מחנה אוהלים עצום. משפחות רבות כל כך נענו להצעה של המלך לבנות את העיר מחדש תמורת מזון ואדמה. בימים כתיקונם, איש לא היה מתקרב לחורבות הללו, אבל הבצורת גרמה לכולם לשקול מחדש את מנהגם.

לצד החומות נערמו אבנים חצובות שחיכו למישהו שישתמש בהן, ואנשים התכוננו לקראת הלילה בתוך האוהלים המשפחתיים. כאשר הבחינו באבי, ניגש אלינו גבר רחב כתפיים בעל זקן שקוצץ בקפדנות. "חיאָל בית-האַלי?"

אבא הנהן בקדרות, הופך באחת משותפי למסע וחברי הקרוב ביותר לנציב והמושל של יריחו. "אתה האחראי כאן?"

"יעש, אשר על הבונים," הזר הציג את עצמו. "טוב שהגעת, אנשיי הסכימו לחצוב בסלע, אבל איש מהם לא הסכים להיות הראשון שיתחיל במלאכה." לפתע הוא הבחין בי, יושבת בעצלות על העגלה. "אני מתוודה שקיוויתי שאין לך ילדים."

"יש לי ארבעה בנים בבית-אל," אבי משך בכתפיו ואז הציג אותי בגאווה בלתי מוסתרת, "ואת שגיב."

"שלום, שגוב." יעש הפך את שמי לשם של בחור, ולא הטריח את עצמו בזכירתי מעבר לכך.

אבא אפילו לא טרח לתקן אותי, רגיל כמוני לאנשים שהניחו שאני הבן החמישי ולא הבת החמישית. בגיל ארבע-עשרה הייתי גבוהה וגרומה יחסית, ולא ששתי להאריך את שערי כמו שאר הבנות בעיר. אחיי הגדולים, בניה של עדנה, ירשו את כובד הראש של אבא, אבל אני הייתי בת דמותה של אמי, הפילגש. רצתי מהר יותר מכל ילד אחר בבית-אל, ואצבעותיי היו זריזות מן הראוי לנערה שכבר התקרבה קרבה מסוכנת לגיל הנישואין. עדנה, אשתו הראשונה של אבי, ניסתה לא פעם להפחיד אותי: "היא כבר בת ארבע-עשרה, חיאל. אף אחד לא ייקח אותה אם תמשיך להרשות לה להתרוצץ סביבך עם הבנים." אולם הוא רק היה נד בראשו, מעמיד פנים שהוא מקשיב לה, ואז ממשיך להעלים עין בקריצה מהשתובבותי. אף שלא אמר זאת מעולם, היה ברור בבית שעבורי היו חוקים אחרים מאשר לארבעת הבנים.

התכוונתי להמשיך ולהאזין לשיחת המבוגרים, אבל מזווית העין ראיתי תנועה עדינה של יד משתחלת מתחתית העגלה, מעלה אל עבר סלסלות המזון שהבאנו איתנו. הצלפתי במקלי על היד החמדנית, ומישהו נחבט בתחתית העגלה. קריאת כאב קטנה הייתה ההתראה היחידה שניתנה לי לפני שכמה ילדים פרצו מבין הגלגלים מתחת לעגלה ונמלטו.

הם רצו הלאה צועקים ומבוהלים, והתקבצו מסביב לנער כבן גילי כדי לקבל ניחומים. עיניו בחנו אותי מרחוק, חשדניות ונבונות. תווי פניו היו מעט חדים מן הרעב, ושיערו היה ארוך מדי עבור נער. לו היה הבן של עדנה ודאי הייתה אוסרת עליו לצאת לשדה עד שתספר אותו. מצווארון חולצתו הפשוטה והמלוכלכת השתלשל החוצה שרוך עור דק שעליו נקשר צדף לבן כשנהב שלא ראיתי כמותו מעולם.

למען האמת אתוודה שחשתי מבוכה כלשהי מכך שהצלפתי בילדים ההם. בזכות מעמדו של אבא לא חוויתי את מלוא נחת זרועה של הבצורת, מעבר לכך שהיה לנו פחות דבש ובשר וכבר שנה שלמה איש לא שתה יין בביתנו. מבטו הארוך והמאשים של הבחור הוא גרם לי להושיט את ידי לסל שממנו ניסתה לשדוד חבורת הילדים, לתפוס מספר דבלות ולזרוק אותן לעברו. הוא תפס את כולן בזריזות מרשימה, כמו לוליין שעשה זאת מאה פעמים בעבר.

חייכתי בהערכה. רוב הנערים בני גילי היו בשלב הגמלוני שבו הליכתם מעורערת משום שכל בוקר התעוררו גבוהים יותר משהיו בערב הקודם. לא כך היה המקרה של עזריה, כפי שלמדתי מאוחר יותר שהוא נקרא. על אף שביום שבו נפגשנו הייתי גבוהה ממנו במעט, את הפער הוא הדביק בתוך שבועיים. קולו היה מעט צרוד תמיד, אבל אני חשבתי שזה גורם לו להישמע יותר מבוגר ומחוספס. היו לו חיוכים מהסוג שהיה גורם לבנות בבית־אל לצחקק בחוסר שליטה, עוקצניים אך אדיבים בדיוק במידה הנכונה. חבורת הילדים הצעירים התקבצה סביבו בהתלהבות בזמן שחילק ביניהם את השלל, ולפני שפסע אל מעבר לאחד האוהלים העניק לי מבט ארוך ומלא משמעות של שותף לפשע.

~~~~~

ימים אחדים לאחר הגעתנו עברנו אבא ואני מאוהל לבית מאבנים שנחצבו מן ההרים האדומים שסביבנו. עיקר האבן והעץ הושקעו בחומות ובסולמות, ובשניים-שלושה מבנים חשובים כמו הבמה או בית הפקידים. רוב האנשים נותרו לגור באוהלים. אבא התהלך כל יום עם יעש, מפקח בקפדנות על הבנייה, ולעוגמת נפשו של הבונה אני הפכתי את החומות יעד לטיולים עם עזריה.

ביום שבו השליח הראשון הגיע התחבאנו עזריה ואני על החומות. ניסרנו את מוטות העץ באוהל של יעש וציפינו לצעקות שיישמעו כאשר הן יתפרקו ויפילו את האוהל על ראשו. לא חיבבתי את ראש הבונים, והנחתי שיאשימו את הילדים הקטנים יותר שהסתובבו בחוסר מעש בעיר. מצאנו סולם שנשכח ועלינו בזריזות, בזה אחר זו, אל ראש החומות, היכן שיכולנו לראות את כל המדבר פרוש לפנינו. למעלה הייתה רוח עדינה שליטפה את פניי, ושמש שגרמה לחול להפוך לנחושת. לא היה שום עץ במרחב, אפילו בבולענים ובמעיינות שיבשו בבצורת, אך מרחוק נראו כתמים שחורים וארוכים שחתכו את השמים. כל יום הם נראו מעט גדולים יותר.

"מה זה שם?" הצבעתי לעבר הדברים האלה. הם נעו, אבל באופן משונה ולא טבעי. עזריה הצל על עיניו בידו מן השמש, וכאשר התמתח והזדקף למלא גובהו הוא נראה לא כמו נער אלא כמו גבר. הכתפיים שלו נראו רחבות ויציבות פתאום, ואני לא התחלתי לחשוב איך ארגיש אם אני את ראשי על כתפו. הכרחתי את עצמי להשיב את מבטי למדבר, וקיוויתי שהסומק על פניי נבלע בגון עורי הכהה יחסית.

"אלה הרפאים." הוא ניצל את ההזדמנות כדי להתקרב אליי, ולהצביע עבורי על קווי המתאר של גופם של היצורים המרוחקים, "הם מגיעים עד לשמים, ויש להם צלקות עצומות על הגוף, בכל המקומות שבהם נגעו בהם מים. הרגליים שלהם פצועות ומתנדנדות כי הם יצאו מתוך הים הקדמוני."

"איך הם שרדו בתוך הים?" הקשיתי עליו, רק כי רציתי לשמוע את קולו הצרוד.

השאלה שלי הפתיעה אותו, אבל הוא התעשת בזריזות. "אלוהים הפך את סדום, אז אולי הם נשארו מתחת להריסות."

חשבתי שהוא צוחק, אבל הערכתי את הצורה שבה נחלץ בכל פעם שניסיתי להכשיל אותו בלשונו. הוא היה האדם היחיד שהכרתי שהצליח להשיב לי מנה אחת אפיים כגמולי ולא ויתר לי או נטר לי.

אי-שם מרחוק נשמעה שאגה עמוקה וגרונית שהצליחה להגיע עד לאוזניי. שנינו השתתקנו, והוא לקח את ידי בידו למרות ששנינו ידענו שאבי יהרוג אותו אם יראה זאת. "אני אשמור עלייך, שגיב."

"ואני אשמור עליך," עניתי לו באותו מטבע אבל לא הוצאתי את ידי מידו, בזמן שהשמש שזפה את פנינו וחיממה אותנו מבפנים.

~~~~~

באותו הערב עזריה ליווה אותי הביתה, שנינו צוחקים ומרוצים מן הצעקות והמהומה שעוררנו. ניסינו לשווא לאחוז בתחושה שאנחנו עדיין ילדים ויכולים להתמסר להנאות קטנות ומטופשות. כאשר הגענו לחצר הבית אבא סיים לשוחח עם שליח. ידעתי מייד שדבר־מה משונה התרחש. אבי קרע את שמלותיו, ועל פניו הייתה הבעה מאובנת, שמאחוריה ניסה להעמיד פנים שלא הרגיש דבר. אבירם הוכש על ידי נחש בשדה, מספר ימים בלבד אחרי שהאבן הראשונה הונחה כחלק מעבודות השיקום של החומות, מסרו השליחים.

אחי הבכור הוכש על ידי נחש בשדה.

הייתי מזועזעת מעצם המפגש עם המוות בפעם הראשונה. ידעתי כמובן שאמי נפטרה בשעת לידה, ועל בני דודים מדרגה שנייה שנהרגו בקרב קרקר, אבל לפתע המוות היה קרוב כל כך שחשתי את נשימתו על עורפי ונוכחותו הקיפה אותי. "הוא בדיוק ארס אישה," סיפרתי לחברי שהיה אדיב מספיק כדי להישאר לצידי למרות ששאר הפרחחים שאיתם הסתובבנו התרחקו מהבעתי הנוגה. "עמד להתחתן בעוד מספר חודשים. ארוסתו ועדנה טוו לה שמלה עם פסים."

"אחִיךָ בטח יֵבֵם אותה," ניסה עזריה לעודד אותי באופן מגושם אך מלא כוונות טובות.

"הם מעולם לא נראו מיוחדים במיוחד." משכתי בכתפיי. "מה אם היא רוצה במישהו אחר?"

עזריה שתק במשך מספר רגעים, וכבש את עיניו בדרך העפר היבשה והמתפוררת שעליה פסענו. "בטח המוהר למישהי ממשפחתו של חיאל בית־האלי גבוה. אפילו לאלמנה," מלמל לבסוף.

הסכמתי איתו בהיסח הדעת. "אם אבא בכלל יהיה מסוגל להיפרד. זו בוודאי תהיה תחושה משונה ביום מן הימים, לא להיות שייכת יותר למשפחה שלי, אלא למשפחה של בחור שמעולם לא פגשתי."

עזריה שתק, אך קמט עמוק כמו חרך באדמה החרבה חצה את מצחו, והוא לא דיבר איתי כל אותו היום, כאילו נעלב מדבר־מה שאמרתי.

~~~~~

אחי השני, יועד, טיפל במדורת בישול והאש אחזה בבגדיו, ככל הנראה באותם הימים שבהם הושלמה בניית השדרה המרכזית של העיר. עוד לא הספקנו לסיים להתאבל ועוד מכה טלטלה אותנו. חשתי כאילו חטפתי סטירות בזו אחר זו, קודם מכף היד ואז מגבה. הפעם אפילו חבריי שאיתם נהגתי להשתובב בעיר הגיעו לביתנו עם המנחמים האחרים. מבטם נצמד לרצפה כמו ידעו שמחובתם להגיע, אבל בו־זמנית עורר בהם המעמד רצון לברוח מהחצר שלנו. לברוח ממני. שכנות רבות שהגיעו לבקר אותנו בימי אבלנו דחפו לצידן את בנותיהן הנאות כדי למשוך את תשומת ליבו של אבי, אם חשבו שהוא זקוק לפילגש ואם חשבו שאני בחור שיבשיל בקרוב לחיפוש רעיה. הן כרכרו סביבנו ולא הפסיקו לומר: "איזה צירוף מקרים מצער, כמה נורא שילדים נהרגים כך. צירוף מקרים נורא". בתחילה רציתי לחנוק אותן ולהכות את הילדות היפות שמעולם לא דמיתי להן. מותו של יועד גרם לכעס להתלקח בתוכי כהגנה מהאפלוליות שארבה לי בקצה המחשבות שאותן לא העזתי להגות. אבל ככל שהן חזרו על הביטוי הזה התחלתי לתהות האם באמת מדובר במקרה. התרוצצתי בשוק העגום והריק עם עזריה, מנסה לשכוח או לפחות לצמצם את החרדה שהלכה וצמחה בתחתית בטני. לא סבלתי מרעב בבצורת, אלא מחידלון שהלך ומילא אותי מבפנים. משהו משונה קרה, גם אם לא ידעתי מהו בדיוק. התעוררתי בלילות מתחושת רפאים של ידיים מסביב לצווארי, האוויר אוזל ונעלם מריאותיי.

~~~~~

"אשתך מבקשת שתחזור לבית־אל." השליחים שהודיעו לנו על מותם של אחיי פירטו בפרצוף אטום את הפצרותיה של עדנה. "אין לה מנחם מבלעדיך." אולם אבא העמיד פנים שלא שמע. למעשה, למעט העובדה שהקפיד לשוב מוקדם יותר לביתנו, הוא לא הסגיר כמעט דבר מן המתחולל בתוכו. לי לא הייתה החומה הבצורה שבנה מסביב לעירו ולליבו ונותרתי רועדת וחשופה. אחרי מותו של יועד הייתי בטוחה שאבא ימלא את בקשתה של עדנה ויחזור לעמוד לצידה. תהיתי האם יענה לי אם אבקש ממנו שאשאר ביריחו, לחכות לו כאן לכשישוב. איש בבית־אל לא העריך אותי או גרם לי להרגיש מיוחדת כמו עזריה. ידעתי באופן מעורפל שלא כל פְּרָדָה הייתה מעוררת בי צער או חשש שכזה, אבל לא חשבתי שלרגשותיי עשויים להיות השלכות נוספות בעולם שבו הייתי עדיין ילדתו הקטנה של אבי.

~~~~~

ימים אחדים אחרי שהושלמה החומה המזרחית בא שליח נוסף, ובפיו הודעה על כך שאביאסף נדקר בקטטה ליד הבאר.

"אני לא רוצה לקבל את המנחמים בבית שלנו עוד פעם," אמרתי בשקט, כשהעבדים הובילו את השליח לתוך הבית כדי שיוכל לאכול ולנוח. קיוויתי שאבי לא ישמע זאת, אבל להפתעתי הוא פרע את שיערי ואמר, "גם אני לא רוצה עוד שבעה."

השמועה התפשטה מעצמה בכל מקרה. כולם ידעו שאחי נרצח, אבל הפעם לא חיכינו לאנשי העיר בביתנו כמקובל. במקום זאת הלכתי לצידו של אבא לבמה.

באזור העיר היו שתי במות עיקריות. זאת של אלוהי ישראל נצבה במרחק חצי שעת הליכה, בגלגל. משפחתו של עזריה, כמו יתר פשוטי העם, העדיפו את הפולחן המסורתי. הבמה של אלוהים הייתה פשוטה כמוהם: ללא מצבה, אבניה גסות, ואפילו מדרגות לא היו בה. היו שאמרו שהיא ניצבת שם מאז שיהושע בן נון החריב את יריחו לראשונה.

אבל אבא היה איש השלטון, הוא ראה את העולם הגדול. הוא היה עם המלך בארם דמשק בשעת כריתת ברית שנים-עשר מלכי החוף, הברית שבזכותה ניצחנו את האשורים והפכנו לממלכה משגשגת; הוא ביקר במקדשים בחמת, בצידון ובגבל, ונחשף לכבוד ולפאר של האלים החדשים. לכן כשהגענו ליריחו, אבא הקפיד למלא את צו המלך והמלכה, ובנה במה לבעל, אל הסערה ומלך האלים.

הבמה המוגבהת, שלה שלוש מדרגות ועליה מזבח קטן בעל קרניים חצובות בדייקנות, ניצבה לצד בית השער הריק שעדיין חיכה לדלתות. היה זה אחד המבנים היחידים ביריחו שנבנו מאבן מסותתת ויקרה, למעט החומה. היוצאים והנכנסים בעיר בירכו את הכוהנים שקיטרו קטורת לפני מצבת האבן הגדולה שעליה נחרתה דמותו של הבעל. הבטתי בהם טרוטת עיניים, לא נוכחת במקום לחלוטין. אח שלי מת. רציתי לרוץ ולספר לכל אחד מהם. לא רק אביאסף, אלא גם יועד ואבירם. זה בוודאי יהיה נושא השיחה היחיד שעליו אדבר לעולם. הקיום וההיעדר בו־זמנית היו כבדים על כתפיי כמו עול. אבא הניח לכוהן להוביל אותנו וניצל את מעמדו כדי לעקוף את הסוחרים שלא העזו לצאת לדרכים מבלי לנדור נדרים או לבקש ברכה.

"דלגי מעל הסעיף," הורה לי כאשר עברנו מעל לרצפות המוגבהות שסימנו את שטחה של הבמה. אולי אם אדלג מעל הסעיפים של כל המקדשים של כל האלים בארץ האחים שלי יחזרו. יתברר שהם איחרו לחזור מהשדות, ושהם מחכים לי בין השעורה והחיטה שאצטרף למדורה

שלהם. הייתי האחות הקטנה והמציקה שמתחננת לתשומת ליבם ורצה בעקבותיהם בשדות של השיבולת הירוקה שעוד לא הבשילה. ועכשיו גם לעולם לא תבשיל.

הרמתי את ראשי לעבר המצבה הגדולה שמעל המזבח. הייתה זו אבן גבוהה שעליה חקוק בעל הדד מבית ימינה ואוחז במטה הברקים. הכוהנים זמזמו דבר מה שלא הבנתי, מעין מנגינה חסרת מילים, או מילים שהתנגשו זו בזו לרצף עמום.

"אין לי יין, ואת הסולת אני לא יכול לקחת מפי בתי," אמר אבא לכוהן שנעמד לצידנו. "אבל אבקש מהמלך להגדיל את קצבת המים של הכוהנים."

הכוהן המהם דבר מה שלא הבנתי, ואז השליך חופן צמחים מיובשים וטחונים עד דק לגחלים הלוחשות. עשן ריחני התרומם מהאבן ועקצץ באפי עד שהתעטשתי והדמעות החלו לזלוג מעצמן.

אבא לא אמר דבר, ורק בהה קדימה במצבה. כבר זמן מה חיינו בנפרד, אני עם אבא ביריחו והאחים שלי עם עדנה בבית-אל. כעת חשתי איך במובן מסוים הם רק התרחקו עוד מעט, עברו מבית-אל לשאול. עכשיו בארצו של מות, הם מהלכים בוהים ונוהמים כמו הרפאים שעלו מהים הקדמוני.

~~~~~

בלילה ישבנו יחד, אבא ואני, על גג הבית. שנינו היינו מכונסים במחשבותינו, כל אחד מנסה להתמודד עם משפחתנו ההולכת ונשמטת מאחיזתנו. אולי הייתי צריכה להיות נחמדה יותר לעדנה, חשבתי לעצמי. כשנחזור לבית-אל אנסה בכל כוחי להיות אדיבה ונחמדה אליה, אפילו אם בעיניה הייתי בסך הכול בתה של הפילגש. "אצטער לעזוב את יריחו," אמרתי לדממה הלילית.

"אנחנו לא יכולים לעזוב, אם אעזוב לעולם לא אצליח לחזור לכאן," אמר אבא בזמן שחיבק אותי אליו, זרועותיו מקיפות אותי מכל עבר. הוא מחץ אותי כאילו ניסה בכל מאודו לעצור את הכאב מלפרוץ ממנו, אבל קולו היה נחוש וקר כמעט כמו הלילה המדברי שסביבנו. "המלך הטיל עליי לבנות עיר שתצליח לעצור את הרפאים לפני שיגיעו לבית-אל ומשם לירושלים ולכל הארץ."

"למה שיהיה לנו אכפת מירושלים, ומהבוגדים מיהודה?" משכתי בכתפיי.

"כי הרפאים מסכנים את כולנו. עד כדי כך שהמלך שוקל לשדך את הנסיכה עתליה לאחד מבניו של יהושפט המלך ולכרות ברית עם יהודה. לכן לא אעזוב ולא אלך עד שאמלא את המשימה שלי."

"גם לא כדי לנחם את עדנה?" ניסיתי להעלים את שביב התקווה שלא איאלץ לעזוב את יריחו ואת עזריה.

"חיהם של אנשים רבים מדי מונחים על הכף," לחש אבא אל תוך שיערי הקצר. "הרבה יותר מאלו שלי, שלך, של עדנה ושל אמוץ."

~~~~~

שבוע לאחר מכן עזריה אזר מספיק אומץ כדי לבקש לסעוד איתנו. הוא החליק שוב ושוב על חולצתו, וניסה לסרק את שיערו באצבעותיו. הוא בוודאי עשה זאת משום שבבית שלי יש יותר מזון מבשלו, חשבתי והתכווצות מכאיבה בחזי. לא הרשיתי לעצמי לקוות לשווא שהוא התעניין בי. הוא הפך לחברי היחיד, שאר הילדים התרחקו ממני, מבוהלים מן המזל הרע שרדף את משפחתי. בפעמים שלא ליווה אותי הביתה לעת ערב הייתי נעשית עוקצנית ומרירה, כאילו נגזל ממני דבר מה יקר שלא ידעתי לנקוב בשמו. אבל הפעם לא רק שהוא ליווה אותי, אלא גם נכנס פנימה.

כאשר הגענו לחצר הבית ידעתי מיד שהארוחה הזאת לא תדמה כלל לדמיונותי על עזריה ואבי נהנים זה מחברתו של זה. לפני דלתנו עמד אדם שאחז במושכות של אתון שמנמנה יותר מרוב הבהמות שנתרו ביריחו. נשמתי נשימה עמוקה, ועזריה הבין ללא צורך במילים. הייתי למודת ניסיונות משליחים, ולכן ניגשתי לזר ישירות ושאלתי, "באת להודיע לנו שגם אמוץ נהרג?"

הוא השפיל אליי את פניו בהפתעה, ומילותיו נגרסו במבטא אדומי כבד. "אתה בטח הצעיר, שגוב, נכון? זו בוודאי הסיבה שאתה עדיין בחיים."

הרמתי גבה. "שמעת על האחים שלי?"

"מי לא שמע על כך שהמלך שלח את חיאל להתגרות בקללה של יהושע?" הזר טפח על ראשי כאילו הייתי ילדה קטנה, "בשומרון כולם עומדים ומחכים לראות האם באמת 'בבכורו יסדנה

ובצעירו יציב דלתיה', כדברי יהושע. ישנם אנשים הכועסים על אחאב שאילץ את אביך לבנות את יריחו, אבל הרפאים לא השאירו לאיש מאיתנו סיכוי."

"רגע, התערב עזריה שניסה לעקוב אחרי השיחה, "אז אמוץ באמת נהרג?"

אבל אני הפסקתי להקשיב להם. הייתה זו הערה קטנה וכמעט חסרת משמעות, אבל היא הדהדה והתאימה לכל מה שידעתי מאז שנכנסנו ליריחו – על כך שמהו מרושע שוכן בה, ואותו דבר הגיע לאחיי הגדולים ובסופו של דבר יגיע גם אליי.

~~~~~

"אשר על הבית," אבא נכנס לחצר מאחורינו והקניט את האיש בחיבה ובהתלהבות שלא שמעתי ממנו מאז הודיעו לו על מותו של אבירם.

"אני יכול לקרוא לך בשמות גרועים בהרבה," ענה הזר בביישנות. "מושל, אדון, נציב, מלך, מה שתבחר." הם התחבקו לכמה רגעים למרות שהאורח היה מלוכלך ומיזע מהדרך.

"שגיב, קראי לאחד העבדים כדי שיטפל באתון של עובדיה."

אולם אני לא הייתי מסוגלת לנוע ממקומי, כמו הפכתי לנציב מלח מן הסיפורים של אבי. העיר הזאת, יריחו, ולא סדום, היא זאת שמסכנת אותי, גם אם לא ידעתי איך ולמה.

עזריה התעשת במהירות וכנראה החליט להיות יעיל, או להרשים את אבא. "אני יכול לטפל באתון, אדוני," אמר, והוביל את הבהמה לשוקת. "שגיב, בואי!" הוא גרר אותי בעקבותיו אל קצה החצר, מספיק רחוק כדי להעניק להם פרטיות ומספיק קרוב כדי להאזין.

"לא אישאר לזמן רב, אני צריך להמשיך בדרך," אמר האורח וטפח על כתפו של אבא.

ליטפתי את זרבוביתה של האתון בהיסח דעת, מנסה לשווא להכניס סדר והיגיון במחשבותיי. ניסיתי להיזכר בגבולות העור שלי, היכן אני מתחילה ונגמרת, והיכן ממשיכה העיר האכזרית שמסביבי.

שמעתי את עזריה מנסה לדבר אליי, ושמעתי את קולותיהם של אבא והאדם עם המבטא המשונה, ורק מילים אחדות הצליחו להשתחל למוחי, כמו "נביא" או "מקרה".

חבטה קלה של צד ראש האתון גרמה לי לשוב ולהתרכז במבוגרים.

"נתקלתי בו בשדה." אמר הקול עם המבטא הזר, "ניסיתי לדבר איתו, אבל הוא לא היה מעוניין לשמוע על אנשים שגוועים ברעב, אז הסברתי לו מה קורה כאן."

אבא שתק לכמה רגעים, וידעתי שמתחת לחזות העקשנית והקשה שלו בצבצה תקווה זעירה, "והוא... יחזיר את הגשם? הגשם יבריח את הרפאים, ואם הם יסתלקו אני לא אהיה חייב לסיים את השערים של –"

"הוא צחק, ואמר שמבחינתו כל עוד אנחנו עובדים את הבעלים, כולנו יכולים למות, ולא אכפת לו אם בידי הענקים או מן הבצורת."

"כמובן," קולו של אבא היה מריר. "אז למה מיהרת לכאן? אין כל חדש בנביא עקשן שמסרב להבין שהחיים שונים מאוד מהערכים הנעלים שלו."

"כי אחר כך הוא הציע שהמלך והמלכה יזמנו מולו את נביאי הבעל והאשרה להר הכרמל להקרבת קורבנות, כדי לראות איזה אל גדול יותר," אמר עובדיה אשר על הבית בעדינות, כמו ידע שהוא מבקש בקשה שמחירה גבוה מדי.

"...?"

"באתי לבקש מכל כוהני הבעל בבמה שלך להגיע לכרמל."

"לא," אמר אבא מייד. "אתה לא יכול לרוקן את כל הארץ מהכוהנים שלה. אנשים כאן זקוקים למשהו שהם יוכלו לראות, לחוש, בייחוד בזמן בצורת."

"זו הוראה מהמלכה," ענה עובדיה בקול שקט אך יציב. "תוכל לספר להם על המאבק המתוכנן בהר הכרמל, אולי הדבר יעורר בהם התלהבות או תקווה. אולי אלוהים יוריד סוף-סוף גשם."

"לא אכפת לי אם אלוהים ייתן גשם או הבעל, כל עוד הוא ירד."

~~~~~

כל אותה העת עזריה ואני המשכנו לעמוד לצד האתון למרות שאיבדתי עניין בסעודה. אבא לעולם לא יעבור על צו מפורש מן המלך והמלכה, אפילו אם בשל כך יסתכן במות בניו בגלל קללת יהושע. הוא היה אחראי ומסור מכדי לערער על הסדר וההיגיון בישראל. היה יותר מדי תוהו בארץ הזאת בכל מקרה. אחאב, ועמרי לפניו, היו המלכים היציבים והחזקים ביותר שהיו לישראל מאז קריעת הממלכה. הם העניקו לאבא תפקידים מכובדים, ובתמורה ציפו לנאמנות.

בעודם מדברים הגיע השליח שהודיע שאמוץ, אחי האחרון, נפל מדקל ומת.

נותרתי אחרונה מכל אחיי. כשאביאסוף נהרג חשתי שמנהגי האבלות חונקים אותי. אבל עכשיו הרגשתי שאפילו מבטו של אבי היה משא כבד מדי עבורי. חשתי ככלי מלא בושה וכלימה, ושדי בדבר הקטן ביותר כדי שאעלה על גדותיי ואתפרק. לא יכולתי להישאר ולראות את אבי קורע את שמלתו על אחרון בניו. לא יכולתי להיות אחרונה.

רגליי נשאו אותי מהחצר שלנו במהירות, האדמה הקשה והחרבה מתנגדת לריצה שלי באופן מכעיס. החומה עוד לא הושלמה בחלק הצפוני של העיר, ובלילות הוצבה מסביבה שמירה כדי למנוע מפולשים להיכנס. אולי איש לא יפריע לי לעזוב. לכמה רגעים התפתיתי פשוט לרוץ לתוך השממה של כיכר הירדן, אולי אפילו לחפש במודע את הרפאים המהלכים בלילות. הייתי בטוחה באותו רגע שאם אפגוש רפא אהיה מסוגלת להכניע אותו ולו רק בריצתי וביללות הכאב שניסיתי לבלוע.

קול טפוף צעדים נוסף לזה שלי גרם לי להפנות את ראשי לאחור תוך כדי ריצה. עזריה רץ מהר כמעט כמוני, וידעתי שתוך מספר דקות ישיג אותי. זינקתי הצידה לתוך אחת הפניות, כדי לבלבל אותו, והתנופה שלי הבהילה אישה שנשאה קערות חרס בזרועותיה. קול השבר והצעקות שלה עוררו בי איזו הנאה נקמנית. מה הם עוד כמה שברים על האדמה הזאת?

במשך מספר רגעים הייתי בטוחה שהצלחתי לחמוק ממנו. אולם אז מהצד השני של סמטת האוהלים ראיתי את הצללית שלו מגיחה, מדלגת מעל המיתרים שקרקעו את האוהלים. לא היה לי סיכוי לחזור לאחור, ולהתחמק ממנו שוב. "עזוב אותי כבר! אתה לא מבין! אתה לא מבין כלום!" צעקתי אליו. איש לא יוכל להבין.

הוא לא התרשם במיוחד, והתקרב אלי למרות שידע שאחבוט בו אם יתקרב יותר מדי. "אני יודע, אבל אני רוצה להיות לצידיך גם כשאני לא מבין, שגיב."

משום־מה הדברים הללו, יותר מכל מילות הנחמה המטופשות שמלמלו אנשי העיר והפקידים שניגשו לביתנו במהלך השבעות גרמו לדמעות סוף-סוף להיבקע ולזלוג על לחיי. חשתי כאילו איש לא חווה מעולם סבל כמותי, והמכות הכפולות והמכופלות שנפלו עלינו עוד לפני שהספקנו להתאושש הוסיפו פצע על חבורה טרייה.

הוא לא אמר דבר, אלא ניצל את העובדה שעמדנו בסמטת אוהלים נידחת לצד הסולמות הנטושים של החומה הצפונית, במקום שאיש לא רואה, כדי לחבק אותי אליו. הוא עטף אותי מכל עבר, מוחץ קצת יותר מן הנצרך, והניח לי לצרוח לתוך כתפו. ידו תופפה באיטיות על גבי לעתים, ואני צורחת וצורחת וקולי לא נשמע. כאב לי הראש, הצדף הקריר שענד נצמד ללחיי ונזלת טפטפה מאפי. חשתי את המגע המחוספס של חולצת הצמר שלו מתרחק ונצמד לעורי לסירוגין כשנשמתי ונשפתי, והריח שלו מקהה מעט את החושים.

~~~~~

עובדיה עזב בבוקר, אבל לא ראיתי אותו עוזב. הבונים בדיוק השלימו את גילוף השערים ועזריה רצה לקבל את שבבי הנסורת שלהם עבור אמו שלא היה לה במה לבשל. נדרש לכך קצת שכנוע שהסתיים בכך שנופפתי בשמו של אבי. אבל כשהתרחקנו, ידינו ובגדינו עמוסים בפיסות העץ הקטנות, ראיתי את הבונים מתלחשים מאחורינו ונועצים בנו מבטים מלאי טינה.

את רוב הנסורת נתנו לאמו של עזריה, אבל שמרתי חלק בצד, ולאחר מכן ישבנו על גג הבית שלי וזרקנו אותה על העוברים והשבים. בכל פעם שמישהו הרים את ראשו כדי לחפש את מקור הלכלוך התחבאנו וניסינו לשווא להחניק את צחוקנו. זה היה מטופש מאוד, אבל גם מרגש באופן נהדר כלשהו. נזקקתי לדבר מה ילדוטי שסייח את דעתי מכך שארבעת אחיי מתו תוך שבועות בודדים.

זעקה מזוועה גרמה לשנינו להביט לעבר הדרום. מעבר לחומה עמד אחד מן הרפאים ושאג. מעולם לא ראיתי אחד מהם מקרוב. מחצית פניו הייתה חסרה ורקובה, ולמרות שהחומות שלנו נבנו על גבי יסודות החומות העתיקות, הן בכל זאת הגיעו עד לכתפיו בלבד. הרפא הושיט את ידיו לתוך העיר וגרף באגרופיו שניים מן הבונים שצווחו לעזרה. חשתי איך הקיבה שלי עולה לגרוני כאשר צליל עמוד השדרה הנשבר הדהד בכל העיר, ולאחריו צליל רטוב ודביק שעורר בי רצון להקיא.

עזריה תפס את כתפיי ומשך אותי לעבר הגג. שכבנו זה לצד זו, מקווים שהענק לא שם לב לקרבתנו אליו. הבונים התעשתו והתאספו מחדש. הם ניסו לנופף לעברו בכלי העבודה שבידם, אולם הרפא לא נראה מתרשם מאיומיהם.

קול סמכותי צעק: "הביאו מים!"

אולם אחד הבונים ענה לו, "לא! יש מעט מדי מים –"

קולו נבלע בשאגה החייתית של הרפא, אשר זרועותיו גרפו מהחומות שני אנשים נוספים. הם ניסו להגן על עצמם בכלי העבודה שבידיהם, אולם הוא חבט את גופם על שולי החומה כמו שהם עצמם הכו בה בפטישיהם רגע קודם.

הבטתי בכל המתרחש ממקומנו על גג הבית, השמש העזה גורמת לכול להיראות חד יותר, והאוויר עומד וחונק. לא יכולתי להסיט את עיניי מהמחזה המבחיל של הענק מלא החטטים והפצעים קורע את הרקמות האנושיות וניזון מהן. עזריה לצידי היה זקוף יותר, עומד על המשמר, אבל גם הוא השתופף קרוב לגג. "אבא שלך שם!"

זינקתי על רגליי לפני שהוא הספיק לעצור בעדי.

אבא טיפס על החומה, חשוף ללא נשק או מגן למעט כד חרס גדול. "לסגת! התרחקו מהחומה!" הוא הורה לבונים בצעקות. בתחילה הם נראו מהוססים, כנראה המחשבה על נשיהם וילדיהם שבעיר לא הניחה להם לברוח למרות הסכנה לחייהם.

"אמרתי לסגת!"

הצעקות משכו את תשומת הלב של הרפא, והוא הניח לפגרים המתים להחליק מידי כיוון פנה לעברו של אבא. ליבי החל לפעום במהירות, מתואם באופן לא מודע עם קצב צעדיו של הענק. אני לא יכולה לאבד את אבא שלי. לא יוותר לי דבר אם גם הוא ייהרג.

אולם לא הייתה זו הפעם הראשונה שאבי נאבק בסכנה. הוא היה קצין במערכה בקרב קרקר, הוא היה מלומד מלחמה, למרות שלא נהג לספר על קרבותיו כמו בחורים אחרים שהיו מתרברבים בכל קטטה.

הרפא התקרב לאבא, פניו הפצועים גורמים לעיניו להיראות מיוסרות באופן אנושי.

"שגיב, אל תסתכלי." עזריה ניסה למשוך בידי אבל לא הקשבתי לו. הייתי בטוחה שהרפא יסגור את מלתעותיו על ראשו של אבא, יכולתי לראות את הדברים לנגד עיניי אף לפני שהתרחשו.

היד הענקית הלכה והתקרבה לאבא. והוא הביט בה, בלא הנד עפעף, באותה ארשת פנים שלווה וממוקדת שעטה כשהלך לצוד.

כאשר ידו של הענק כמעט אחזה בו, זינק חיאל בית־האלי שמאלה, רץ לקצה החומה והשליך את כד החרס אל עבר מחצית פניו הבריאה של הרפא. הכד התהפך באוויר, המים הנשפכים ממנו נוצצים בשמש העזה כמו יהלומים, והתנפץ מעל עינו של הענק.

אנקת כאב מחרישה נזרקה לחלל האוויר. עזריה ואני נשכבנו על הגג ואחזנו את אוזנינו מכאב. הגג תחתינו רעד, הארץ כולה רעדה מזעקת הענק הנופל. הבטתי לעבר ההר המהלך. אצבעותיו החדות שרטו את פניו במקום שבו פגע הכד. נראה היה שמה שלא נפגע מן המים פצע הרפא כמו ידיו. הענק פלט יבבה אחרונה, הסתובב באופן מגושם, והחל להימלט אל עבר הים. הליכתו הייתה בלתי יציבה, ובכיוו נשמע עד למרחוק. צפיתי בו מתרחק. היה בו משהו כמעט מעורר רחמים, למרות העקבות שהותיר אחריו, אדומות מדם הבונים.

אבא עוד עמד על החומה, חיוך קטנטן של סיפוק מבצבץ על שפתיו. ידעתי שהוא יצא מכלל סכנה, ואף הציל את העיר כולה, אבל נותרתי עומדת עוד דקות ארוכות. גל ההקלה ששטף אותי לא הצליח לסלק את הפחד שעדיין לא התפוגג. אלוהים אדירים, אם בניית החומה לא תסתיים בזמן כולנו ניקרע לגזרים. הרפא הזה הוא רק הראשון, בעקבותיו יצאו עוד ועוד ענקים מהים הקדמוני.

הבונים החלו להיאסף כדי לטפל בפצועים והכניסו את גופות ההרוגים בחזרה לתחומה של העיר. אולם מה ששבר את ליבי יותר מכול היו אנשי יריחו המתנפלים על שלוליות המים ומנסים לשתות או לאסוף אותם בידיהם למרות הגוון האדמדם שקיבלו כאשר ניגרו על האבנים המסותתות של החומות.

~~~~~

ירדנו מן הגג רק כשהמהומה שככה ואבא יעש נכנסו לחצר שלנו, מדברים ומתווכחים בקולי קולות.

פניו של יעש היו אדומים כאילו צעק זמן רב. "הוא הראשון, אבל אחרים יבואו בעקבותיו. הבולענים והמעיינות היבשים עיכבו אותם זמן מה, אבל מחר או מחרתיים כולם יהיו על החומות שלנו!"

"החומות הצפוניות חשופות כמעט לחלוטין, אין טעם לחבר את השערים, יש לנו עוד עבודה רבה," ניסה אבי להרגיע את ההתפרצות של ראש הבונים, פניו כמעט בלתי קריאים במעין שלווה, שהייתה משונה בהתחשב במצב.

עזריה היה מנוסה ממני במבוגרים כעוסים, שכן עליי אבא מעולם לא הרים יד. הוא זיהה מייד את הסכנה וניסה למשוך אותי בזרועי הרחק מהם אבל אני לא זזתי מהר מספיק, ונלכדתי בשדה הראייה של יעש.

עיניו הצטמצמו בחדות. "אתה מעכב את הבנייה בכוונה תחילה, חיאל! אתה מעמיד את כולנו בסכנה רק בגללו!" הוא הצביע עליי בזעם, כאילו הייתה זאת אשמתי שהרפאים עלו עלינו מתוך הים. "ילד אחד באמת יותר חשוב מעיר ואם בישראל"!?

אבא השתתק, והדממה הדהדה בחצר ביתנו. אך לאחר מכן הפטיר, "מחר. מחר נחבר את הצירים של השער."

"מחר יהיה מאוחר מדי!" הבונה המשיך לצעוק, ומאחורי הגדר הנמוכה של חצר ביתנו החלו להתקבץ הבונים האחרים, אותם בונים שנעצו בי ובעזריה מבטים מרושעים כשלקחנו את הנסורת.

"אתה שופך את מעט המים שנשארו לנו על הרפאים כי אתה לא מעז לחבר את השערים והורג את כולנו בצמא," צעק גבר אחר שהחל לדרוס את האדמה בצעדיו כאשר פלש למרחב שבו עמדו יעש ואבא.

"אל תתערב," אבא נבח עליו, באותו קול יבש כמו המדבר עצמו ולא נסוג מפני הבונים.

אבל הם העזו להתקרב אליו יותר ויותר, והצעקות גרמו לעוד ועוד אנשים להיקבץ מסביב לוויכוח. עזריה ואני עמדנו בשולי המהומה ההולכת ומתפתחת, נסתרים יחסית בין הגופים המאובקים של הבונים.

עזריה משך שוב בידי. "בואי."

"אבא שלי בסכנה." סירבתי לשתף פעולה. יכולתי לדמיין היטב את חיי ללא ארבעת אחיי, אבל לא יכולתי להאמין שאתקיים בנפרד מאבא שלי. אמא נשאה אותי תשעה חודשים, אבל אבא נשא אותי ארבע-עשרה שנים. לא הייתי טיפשה או חשבתי שאני יכולה להציל אותו מן ההמון המשתלח שהחל לצעוק ולדחוף, ידיהם קמוצות לאגרופים ועדיין אוחזות בכלי העבודה. אבל לא יכולתי להיות בשום מקום אחר, או להסיט את עיניי הצידה.

"את לא יכולה לעזור לו, כמו שהוא לא יכול לעזור לך עכשיו," בקולו של חברי הייתה נימת התנצלות לפני שידו הונחה על פי והוא משך אותי אחריו, אל אחורי הבית היפה מן האבנים האדומות שנחצבו מהרי סדום.

ניסיתי להתפתל ולהתנגד, להרים את ברכיי כך שהוא יפול על האדמה, אבל עזריה לא שחרר אותי למרות שהכאבתי לו. הצעקות הדהדו באוזניי אפילו כאשר רחוב או שניים כבר הפרידו בינינו לבין אבי: "חיא! בסך הכול מנסה לעצור את הרפאים!" "הוא לא! הוא מנסה להציל את הבן שלו מן הקללה שהוא עצמו העיר." הפסקתי להיאבק רק כשעזריה דחף אותי לישיבה ליד ערמת אבנים חצובות שננטשו מאחור לצד קטע מן החומה שהושלם מזמן. ברגע ששחרר את פי הוא בחן את ידו וגבותיו מתעקלות. "נשכת אותי, מרשעת אחת."

"זה הגיע לך," עניתי בכוונה שלמה. "אתה לקחת אותי מבית אבי בדיוק כשהוא הכי נזקק לי!"

"לא, אני ניסיתי לעזור לך." עזריה הזדקף. "אלא אם כן רצית להירמס על ידי בונים זועמים שבטוחים שאת מקור כל הצרות שלהם!"

"לא עשיתי להם כלום! אבא שלי לא עשה להם כלום!"

"זו בדיוק הבעיה," קולו של עזריה היה שקט יותר והוא סקר אותי באותו מבט שגרם לי תמיד לחוש מעט פגיעה יותר, אפילו שכעסתי עליו ורציתי לתלוש את שיערו מראשו בחמת הזעם.

"אבא שלך מנסה לא לעשות כלום כדי להציל אותך מהקללה של יריחו, אבל הם לא ייתנו לו, וברגע שהם יציבו את הדלתות תמותי גם את."

השתתקתי ובהיתי בו במשך כמה רגעים. את הסיפור הזה אבא שלי לא סיפר לי כשהיינו מטפסים על הגג כדי לצפות בכוכבים. הסיפורים שלו תמיד נגמרו בכך שהאלים מנצחים מפלצות מרושעות וכולאים אותן ואלוהים מבטיח שלא יהרוג בנים בחטאי אבותיהם. איש לא עומד בפני ברות בלתי אפשריות, איש לא נאלץ לצפות בילדיו מתים כי אחרת עיר שלמה תמות, ובעקבותיה כל מקום שאליו יגיעו הרפאים יגסס ויגוע. "אולי אנחנו צריכים להניח להם להרכיב את השער," מלמלתי מתוך הערפל שהקיף אותי. "אם השער לא יוצב בזמן הרפאים יהרגו את כולנו."

עזריה נעץ בפניי מבט ארוך ואז גיחך ללא הומור. "לא, אסור להם!"

"אבא אמר שהחומה של יריחו היא היחידה שעומדת בין הרפאים ובית־אל."

הוא תפס את ידיי באותו הכוח שבו גרר אותי מחוץ להמון הזועם ולרגע נאבקתי בדחף להירתע לאחור. "את יקרה לאבא שלך יותר מבית־אל וכל בנותיה."

"זה לא משנה כלום ב—"

"את יקרה לי יותר מבית־אל, מיריחו, משומרון, מתרצה, מירושלים, ומכל עיר אחרת בארץ הזאת," הוא צעק עליי, ונראה שהפעם הוא זה שנאבק בדחף לחבוט בי. "אבא שלך לא יכול להציל אותך, ואם הוא לא יעשה זאת, אני אשמור עלייך, שגיב."

כל מה שיכולתי לחשוב עליו באותו הרגע היה, אלוהים אדירים, איך יכולתי להיות עיוורת כל כך? חשבתי על הצורה שבה מבטינו היו מתחמקים זה מזה, ואצבעותינו מחליקות זו על זו באופן תמים לכאורה. כל מה שחשתי היה מעין הכרת תודה עמוקה שחלחלה עמוק לתוך עצמותיי. גם הוא חש באותה תחושה חסרת מילים וזורחת, לא רק אני. הייתי חשובה למישהו, למרות שלא היו לי צמות קלועות ועבות, ולמרות שחסרתי את הקימורים הנאים של בנות אחרות, ואת חינניותן. עדנה טעתה, חשבתי במעין שמחה מטופשת לאיד, מישהו רצה אותי בדיוק כמו שרציתי להיות.

הנחתי את ידי על ידו ואמרתי, "אני אשמור עליך." הפעם השמש כבר לא חיממה אותנו מבפנים כי היא כבר התחבאה מאחורי ראשי ההרים והצל מילא את כל כיכר הירדן.

~~~~~

"אתה בטוח שהשער חשוב כל כך?" שאלתי כאשר התגנבתי לצידו של עזריה מאחורי האוהלים שהובילו לשדרה המרכזית.

"כן," הוא התעקש. "ארור האיש אשר יקום ובנה את העיר הזאת את יריחו. בבכורו ייסדנה ובצעירו יציב דלתיה". זה הנוסח המדויק."

"האט," הפצרתי בו, "אחרת הלהבה תכבה." ניסיתי בכל כוחי להגן על המקל שהוצאנו ממדורת הבישול של אימו של עזריה מפני הרוחות הקרירות שהחלו לנשוב ככל שהשמש נסוגה אל עבר ההרים.

הוא לקח את ידי בידו והתאים את צעדיו לשלי. תהיתי מה שלומו של אבא. האם הבונים של יעש קרעו אותו לגזרים? אולי הם הסתפקו בכליאתו בבית? או שאולי הוא הצליח לשכנע אותם לסמוך עליו? צעדתי עם עזריה אבל מחשבותיי נותרו מאחור.

"אולי נחזור לבדוק מה שלומו של אבא?" הצעתי כאשר הלכנו והתקרבנו לשער.

"הם יתפסו אותנו."

נשכתי את שפתי התחתונה והכרחתי את עצמי להמשיך לחמוק בין האוהלים. יכולתי לשמוע אנשים מרכלים ומעבירים פיסות מידע משונות ולא הגיוניות שרק טרדו את מחשבותיי יותר.

קולות של מהלומות פטיש קצובות, כמו פעימות לב ההולך ונחלש, היו הדבר הראשון ששמעתי מכיוון החומה, ואז פנינו מעבר לאוהל האחרון שהפריד בינינו ובין השער. יעש עמד שם ופיקח על הבונים שכבר סיימו להציב אחת מדלתות השער, ועתה רק התקינו את ציריה. הדלת השנייה, שממנה גרפנו נסורת כפיסי עץ רק הבוקר, עדיין שכבה על האדמה.

"היי זריזה, שגיב." עזריה לחץ על כתפי.

רכנתי קרוב לקרקע, מסתירה את האש ומגוננת עליה בגופי, וקמצוץ ריח העשן והעץ מדגדגים את אפי. התקדמתי בזהירות, כמו שראיתי את אחיי ואבי עושים כאשר צדו. הייתי שקטה, רק צל

חולף מבחינתם של הבונים שהיו עסוקים בדלת השנייה שחיברו אל החומה. אפילו לא הבחנתי בכך שהצל שלי על הקרקע נעלם כאשר השמים מעליי התקדרו הרבה יותר מאשר בכל שקיעה.

ליטפתי את הדלת השכובה באמצעות מקלי הבווער, בוזקת עליה את הלהבות הקטנות שכמו גילו באיחור נלהב את טרפן והחלו לנגוס בעץ בכל פה. כאשר הייתי מרוצה מן התוצאה השלכתי את העץ לתוך הלהבות ההולכות ומתרוממות ורצתי חסרת אוויר חזרה למקום מחבואו של עזריה שעקב בדאגה אחרי כל תנועה שלי.

קול צעדיי השועטים גרם ליעש להסתובב ולפתע האוויר התמלא בצעקות.

"מים! הביאו מים!"

"לא! חול!"

אבל כאשר הייתי ספונה במחבואנו יכולתי לראות שהאש על הדלת כבר החלה להתפשט, ומעט חול ואבק לא יוכלו לה. עזריה צחק למראה הבונים שניסו לשווא לבעוט בקרקע כדי לכבות את הדלקה. איש לא הבחין בכך שהשמים מכוסים בענני סערה כבדים ושחורים, עד שהטיפה הראשונה פגעה בלחיי.

הפעם האחרונה שחשתי גשם על פניי הייתה לפני שלוש שנים. נזכרתי בגשם שירד עליי כשהתרוצצתי עם האחים שלי בשדה שלנו בבית-אל, והריח של האדמה הרטובה התערבב עם הריח המתוק של השעורה שקצרו. היה זה זיכרון חסר משמעות לחלוטין אבל הוא גרם לראייתי להיטשטש ולגרוני לצרוב. נשמתי עמוקות, מנסה לייצב את מחשבותיי וחושיי להווה שבו ארבעת אחיי כבר לא היו בין החיים, והייתי צריכה לוודא שאני אשרוד את היום הזה.

עזריה לצידי קילל באופן ציורי במיוחד וגרם לי למחות את עיניי במהירות, שלא ישים לב שבכיתי.

אי-שם בעיר אנשים יצאו מהאזהלים, צוהלים וצועקים בקולי קולות, "גשם! גשם!"

"הבעל ענה לנו!" צעק יעש. מרחוק נשמע קול שופר, והנשים יצאו במחולות ושרו מזמורים ישנים ומוכרים לאלוהי ישראל.

חשבתי על עובדיה, עם המבטא האדומי והכרזתו על המאבק בהר הכרמל, שלקח מאיתנו את הכוהנים שלנו. הם בוודאי הכריעו את הנביא העקשן, ושמו סוף לבצורת האיומה. עובדיה העניק חיים לאנשים סביבי, אבל בו בזמן גזר עליי מוות.

הגשם הלך והתחזק, וניתך על דלת השער החרוכה. תוך מספר רגעים כל הלהבות השפילו את ראשן והכחילו עד שנחנקו לחלוטין. גם ממחבואנו יכולתי לראות שלמרות סימני הפחם, העץ לא נפגע באופן חסר תקנה. הבונים המתינו מספר רגעים, ואזרו יותר ויותר אומץ, נוגעים בזהירות בדלת העץ ומוודאים שידיהם אינן סולדות בה.

"הם פשוט ימשיכו לבנות." הבטתי בהם בחוסר אונים, הגשם ממלא את אוזניי ברחש המתוק והעצוב של חיים ומוות מעורבים זה בזה. שיערי הרטוב נדבק לפניי ונחלים קטנים של גשם זרמו על צווארי.

עזריה נעמד על רגליו, ולפני שהבנתי מה הוא עושה, הוא רץ לעברו של ראש הבונים. "אדוני!"

יעש הסתובב אליו. "מה אתה רוצה, פרחה?"

"הגשם ירד, אדוני, הרפאים לא יוכלו להתקרב אלינו יותר. אין שום סיבה להציב את הדלתות." קולו של עזריה נשמע רציני אבל חשתי גוון דק של תחינה אפילו ממקומי כמשקיפה. אחדים מן הבונים פסקו ממלאכתם והאזינו לשיחתם.

במשך מספר רגעים אשר על הבונים הביט בעזריה. רגעים שבהם התחלתי לקוות כי אולי בכל זאת יש לי מפלט מהקללה שיהושע הטיל על יריחו.

"כל עיר צריכה שער." יעש הפנה לעזריה את גבו והורה לבונים לחדול משמחתם ולחזור לעבוד.

"אבל הקללה של –"

"קיבלתי פקודה ואני מתכוון למלא אותה."

הוא הביט בעזריה כמו ציפה ממנו להתנצל על ההפרעה. אבל חברי רק הפנה לו את גבו ורץ לעברי, עיניו נעוצות בשלי, וגבותיו מכווצות מעט. "אנחנו צריכים למצוא פתרון, שגיב. רעיון או משהו."

"אין שום דבר שאנחנו יכולים לעשות," אמרתי בשקט. השלוליות הקשו על הבונים לגרור את הדלת בבועץ ולהעמיד אותה, אולם הם היו רבים והעץ ציית לבסוף.

"את צריכה לברוח," הוא בלע את הרווחים בין מילותיו, "אולי אם תהיי רחוקה מהעיר הזאת הקללה לא –"

בקול נקישה הוצבה הדלת השנייה במקומה. היה זה צליל סופני כל כך, של אבן ומים, מתכת ועץ החורצים את גורלי בכל דרך אפשרית. תהיתי איך הדבר יתרחש? ברק שיכה בי? סולם שיתפרק ויקרוס עליי?

"בכל מקום שאליו אלך עדיין אהיה אני," אמרתי. לא יכולתי לברוח, לא יכולתי להפסיק להיות מי שאני.

למעט מקרה אחד בודד. אם אהיה שייכת למישהו שאינו אבי. הקללה הייתה קשורה ישירות לילדיו של אבא. הייתי הבת היחידה שלו, זאת שכאשר תינשא תעבור מרשותו לרשות בעלה. הוא לא שש לחתן אותי, נהנה לשמור אותי כילדה הקטנה והיקרה שלו. עדנה גערה בו לא פעם שאם לא יפסיק לדחות את ההצעות הרבות שהונחו לפתחו אנשים יתחילו לחשוב שיש לי איזה מום או פגם. ידעתי שהקללה תרדוף אחריי בכל אשר אלך, למעט מקרה אחד – אם אמות בתור בתו של אבא אך אישאר בחיים בכל דרך אחרת.

חברי המשיך לנסות להעלות רעיונות בקול, "אולי נוכל לברוח לתוך סדום, אם הרפאים יעלמו בגלל הגשם נוכל ללכת דרך –"

קטעתי את ניסיונותיו הנואשים. "אני צריכה להפסיק להיות הבת של חיאל בית-האלי," חשבתי בקול בזמן שהדפיקות של הפטיש קיצרו את חיי לאט ובעקביות, "והדרך היחידה לעשות זאת ולהישאר בחיים עבור נערה היא להינשא לאיש."

הוא השפיל את עיניו, ולמספר רגעים תהיתי האם לא הבנתי את כוונותיו כאשר התעקש שאני יקרה לו יותר מכל הערים בארץ. אולי הוא בסך הכול היה נחמד או מנומס. "לעולם לא אוכל לתת לאבא שלך את המוהר המצופה ממישהו שיישא את בתו."

חייכתי למרות שרציתי להכות אותו. "אתה יכול לתת לי משהו גדול יותר בתור מוהר."

הוא תלש מצווארו את שרוך העור עם צדף השנהב הלבן. עזריה הביט בי ואמר בקול צרוד, "שגיב בת חיאל בית-האלי, היי לי לאישה." לקחתי מידו את השרשרת הרטובה והחלקלקה בידי. הוא הרים את כנף בגדו הרטובה, והכניס אותי תחתיה. שנינו היינו רטובים, ורוח המדבר הלילית הצליפה בנו עד שרעדנו. עזריה אסף אותי אל בין זרועותיו, מוחץ אותי היטב, ואצבעותי הסתבכו בשיערו הארוך. "שגיב אשת...". אמר, עיניו בוחקות, ספק מן הגשם ספק מדבר אחר. "שגיב אשת... אשת עזריה הזבולוני, הנני מכניסך תחת כנפי." מהלומות הגשם והפטישים עוד נשמעו ברקע, אך צלילים היה חלש לעומת מהלומות ליבו.

ציפיתי לכאב חד, למכה או לברק שירד מן השמים ויקטע הכול. אבל דבר לא קרה. מהלומות הפטיש נשתתקו, ועזריה ואני נשארנו מחובקים. ברקע נשמעו רק הגשם השוטף והרעם המתגלגל, קולם בולע את צווחות הכאב של הרפאים.

בְּיָמָיו בָּנָה חֵיאל בֵּית הָאֱלִי אֶת־יְרִיחָהּ, בְּאֲבִירָם בְּכָרוֹ יִסְדָּהּ וּבִשְׂגִיב (קרי: וּבְשָׁגִיב) צָעִירוֹ הֵצִיב דְּלִתָּיהָ, כִּדְבַר יְיָ אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּיַד יְהוֹשֻׁעַ בֶּן־נֹון:

(מלכים א טז, לד)